

Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2025-2026

Kh 04.12.2023 § 272
199/02.02.00/2023

Valmistelija

Vt. kunnanjohtaja Touko Aalto, 040 5169 332
kuntaympäristöjohtaja Jari Lämsä, 040 6304 035
rehtori-sivistysjohtaja Sirpa Orell-Pohjola, 050 4751 051

Tausta

Kunnan toimintaa ja taloutta ohjataan vähintään kolmeksi vuodeksi laadittavalla taloussuunnitelmalla. Taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi vuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarviota on noudatettava kunnan toiminnassa.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat sekä tuloarviot, ja siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Talousarvion valmistelu vuodelle 2024 oli hyvin haasteellista kunnan taseessa olevan kumulatiivisen alijäämän takia. Vuoden 2024 loppuun mennessä olisi kunnan katettava 1,6 miljoonan euron alijäämä.

Vuosi 2024 muuttaa Toivakan kuntaa, niin talouden kuin myös toiminnan osalta. Muutoksen taustalla on etenkin hyvinvointialueuudistus, ja sen rahoitusmalli sekä toimintaympäristössä tapahtuvat useat samanaikaiset muutokset. Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitusmalli rakennettiin leikkaamalla vain kuntien veroja ja valtionosuuksia hyvinvointialueelle. Koska valtionosuusjärjestelmää ei ole uudistettu vastaamaan tarkoitustaan, se kohtelee eri kuntia ja alueita hyvin eriarvoisesti. Keski-Suomen kunnat kärsivät hyvinvointialueuudistuksen rahoitusmallista erityisen paljon, valtionosuudet laskevat Keski-Suomessa lähes 30 prosenttia.

Valtionosuusleikkausten lisäksi kuntien rahoitusasemaa heikentää verotulojen lasku ja korkeista koroista johtuvat laina- ja rahoituskustannukset. Taustalla vaikuttaa maailmantalouden taantuma ja globaalin pandemian jälkeinen sodan ja konfliktien ruokkima epävarmuus. Talouden suhdannevaihtelua pysyvämpänä kehityksenä voidaan tunnistaa, että julkinen talous heikentyy lähivuosina ja velkasuhteen kasvu jatkuu. Talouden rakenteelliset ja suhdanneperusteiset haasteet yhdistettynä hyvinvointialueuudistukseen tarkoittavat läpi suomalaisen kuntakentän sitä, että suurin osa manner-Suomen kunnista joutuu nostamaan tulo- ja kiinteistöveroja tai tekemään alijäämäisiä tuloksia.

Toivakan talousarviota on valmisteltu vastaamaan kolmeen haasteeseen: talouden – ja toimintaympäristön muutos, kunnan rahoitusaseman heikentyminen sekä alijäämän kattamisvelvoitteen saavuttaminen. Talousarviota on valmisteltu tilanteessa, jossa kunnan rahoitusasema heikentyy. Valtionosuudet laskevat noin 400 000 euroa verrattuna vuoteen 2023, verotulot eivät kasva ilman lisätoimenpiteitä ja

lainanhoitokustannukset pysyvät korkotason vuoksi korkealla. Toivakan kunnan voimassa oleva talouden tasapainotusohjelma ei ole toteutunut suunnitellusti eikä voimassa oleva taloussuunnitelma ole riittävä kattamaan kertyneitä alijäämiä vuoden 2024 loppuun mennessä.

Kunta on vastannut heikentyneeseen taloustilanteeseen avaamalla talousarvion valmistelun pohjana elokuusta asti ollut jo entuudestaan tiukan talousraami, ja hakemaan lisäsäästöjä. Talousarvioesityksellä on myös henkilöstövaikutuksia, mutta suurimmat henkilöstövaikutukset muodostuivat taloudellisin ja tuotannollisin perustein koko kunnan henkilöstöä koskevien yhteistoimintaneuvotteluiden kautta. Kunta on lisäksi laskenut kuntaympäristöpalveluiden investointitasoa vuodelle 2024, myynyt metsäkiinteistöjä sekä hyväksynyt Savonlinnan kaupungin ostotarjouksen kaikista kunnan omistamista Suur-Savon Sähkön osakkeista (491 osaketta). Toivakan kunta on myös korottanut sekä tulo- että kiinteistöveroprosentteja vuodelle 2024.

Toiminnallisesti arvioimme kaikkia kunnan järjestämiä ja tuottamia palveluita avoimin mielin ja uusin ajatuksin, ja tunnistamme kuntayhteistyön merkityksen. Olemme jo nyt osa Keski-Suomen hyvinvointialuetta, eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen valmistelua, koulutuskuntayhtymää, seudullista joukkoliikennetoimintaa ja esimerkiksi matkailun edistämistoimintaa. Hoidamme maaseutuhallinnon palveluita yhteisen maaseutuasiamiehen kautta, ja tulevaisuudessa pystymme hyödyntämään seudullisen yhteistyön kautta myös rakennusvalvontaa. Yhteistyötä tehdään palvelualueiden ohella valtion, hyvinvointialueen, muiden kuntien sekä yksityisen ja kolmannen sektorin eri toimijoiden kanssa.

Talousarvion 2024 tavoitteet on johdettu kuntastrategiasta, jonka tarkoituksena on ohjata koko kunnan toimintaa ja kehittämistyötä. Visiomme yhdessä toimivasta Toivakasta, joka tuntuu kodilta, ohjaa ajatteluaamme. Kunnan talouden sopeuttaminen vastaamaan talouden kantokykyä ja kunnan toiminnan uudistaminen vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä ovat edellytykset Toivakan kuntastrategian toteuttamiselle. Tämä on myös edellytys uuden kasvun ohjelmalle, jolla kasvamme ja kehitymme elinvoimaisena ja omaleimaisena kehyskuntana, jossa yhdistyvät turvallinen ja hyvä arki sekä luonnonläheisyys. Uusi kasvu ei synny pelkästään kunnantalolla, onnistumme siinä yritysten, seurakuntien, järjestöjen, seurojen muodostaman yhteistyön ja yhteisöllisyyden avulla. Tässä työssä jokaisen kuntalaisen näkemyksillä, ideoilla ja ajatuksilla on merkitystä ja kasvuvoimaa.

Tarkalla budjetoinnilla ja tehdyillä toimenpiteillä (yt-menettely ja veroprosenttien nosto) vuoden 2024 talousarvion arvioitu ylijäämä on yli 900 000 euroa. Vuoden 2025 arvioitu ylijäämän on arvioitu olevan noin 850 000 euroa. Vuosikate on vahva vuosina 2024-2026 – yli miljoona euroa jokaisena vuotena. Toivakan kunta ei tule saamaan kertynyttä alijäämää katettua määrääjassa. Kattamatta jää noin 400 000 euroa, mutta kunta pystyy osoittamaan suunnitelmavuotena 2025, että alijäämä tulee katettua.

Kunnanhallitus on velvoittanut kokouksessaan 20.11.2023 § 252 lautakunnat ja viranhaltijat valmistelemaan yhteistoimintaneuvotteluissa kirjatut, työnantajan esityksen mukaiset henkilöstösäästöjä koskevat toimenpiteet kunnan talousarvioesitykseen 2024 ja taloussuunnitelmaesitykseen 2025–2026.

Lupa- ja ympäristöjaosto ja kuntaympäristölautakunta eivät ole noudattaneet talousarvioesityksessään kunnanhallituksen velvoittavaa ohjeistusta henkilöstösäästöjä koskevien toimenpiteiden osalta.

Vt. kunnanjohtajan päätösehdotus on kunnanhallituksen velvoittavan ohjeistuksen mukainen henkilöstösäästöjä koskevien toimenpiteiden osalta.

Esittelijä

vt kunnanjohtaja Touko Aalto

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää ehdottaa valtuustolle, että valtuusto hyväksyy vuoden 2024 talousarvion ja toiminnalliset tavoitteet, taloussuunnitelman vuosille 2025-2026 sekä investointiohjelman 2024-2026.

Asian käsittely kokouksessa

Mika Mäkelä esitti, että palvelusuunnittelijan tehtävää ei osa-aikaisteta, koska rakennus- ja ympäristötarkastajan virkaa ei täytetä. Rakennustarkastajan palvelut hankitaan ostopalveluna Joutsan kunnasta, jolloin säästöä syntyy noin 30 000 euroa.

Esitystä ei kannatettu.

Päätös

Hyväksyttiin.